

Gondolatok a tanácsadásként funkcionáló szolgáltatásról

Olyan pedagógiai tanácsadást tartok megfelelőnek, amellyel az érintett intézmények vezetői, pedagógusai tényleges pedagógia partnerhez jutnak, mert meggyőződésem, hogy ez a feltétele a szakmai kibontakozásnak, a pedagógiai elhivatottság erősödésének, a színvonalas pedagógiai kulturáltságra utaló tevékenységformák szaporodásának.

A tanulói összetétel heterogén volta, az iskolák egyéni arculatának erősödése, a társadalmi-gazdasági környezetnek és az egyének szerepének a közelmúltban erősödő differenciálódása miatt az iskolai feladatok tervezését, megoldását, valamint a felmerülő problémák rendezését csak helyben lehet a szükséges módon kezelni. Kész sablonokkal viszont legtöbbször nem lehet megoldani a helyi gondokat. Ezért ilyen sablonokat nem is sorolok fel. A problémák rendezéséhez alapos pedagógiai műveltségre és a pedagógiai eszközkészlet aktuális ismeretére van szükség. Az oktatási-pedagógiai programok piacának gyarapodása, a pedagógiai eszközkészlet (amely nemcsak alternatív tanterveket, taneszközöket jelent, hanem új tanítási technológiákat is) áttekintése, az alkalmazásukkal kapcsolatos döntések előkészítése, azok eredményessége vonatkozásában az intézményeknek segítségre van szükségük. A pedagógiai tanácsadó fontos feladata ezeknek az igényeknek a kielégítése.

A pedagógiai szakértelem nem a pedagógiai vizsgák letételének a függvénye, hiszen minden diplomás pedagógus eredményes pedagógiai vizsgákon vett részt. Ennek ellenére jó néhány kollégánk küszködik elemi fegyelmzési gondokkal, a tanulók érdeklődésének hiányával, a szülői reagálások kezelésének problémáival. A szülői ház és az iskola közötti konfliktusok legtöbbször nevelési gondok, pedagógiai torzulások miatt mérgesednek el. Az igazi pedagógiai szakértelem a pedagógia tárgyi ismeretanyagán kívül az emberekkel (gyermekkel, felnőttekkel) való együttműködés pszichológiájának alkalmazás szintű ismeretét, tudatos flexibilis gondolkodást, fejlett elemzőképeséget, eligazodóképességet, rendszerszemléletű gondolkodást jelent.

Az iskolákban felmerülő pedagógiai problémák nagy száma és sokrétűsége, valamint személyhez-személyekhez kötött volta nem teszi lehetővé, hogy valamennyi a pedagógiai szaktanácsadó közreműködésével oldódjék meg. A pedagógiai szaktanácsadás jelentősége az egyedi gondok megoldásában való részvételen túl sokkal átfogóbb lehet, ha komplex problémakezelési szemlélet sugall azzal, hogy

- az iskolai belső fejlesztési folyamatok menedzseléséhez segítséget nyújt,
- a helyi innovációs folyamatokat erősíti, közvetítőként (tájékoztatottságát felhasználva) a különböző innovációs alapok támogatásának megszerzéséhez segítséget nyújt,
- az intézményekben folyó tevékenység pedagógiai kulturáltságának fejlődési folyamatában katalizátor szerepet tölt be,
- segítséget ad az intézmények vezetőinek, pedagógusainak a hiteles számadáshoz mikro-környezetük társadalmi működéséről.

Az előzőekben említett komplex problémakezelési szemlélet sugallása a következő tevékenységi szerepkörökben realizálható:

- közvetlen, személyes kapcsolat kiépítése az önkormányzat oktatással-neveléssel foglalkozó tagjaival, az intézményvezetőkkel, a munkaközösségekkel és a munkaközösség-vezetőkkel;

- folyamatos, alapos helyzetismeret;
- pedagógiai információk terjesztése, szakirodalom ajánlása, megbeszélése;
- az önkormányzat, az intézmények, a munkaközösségek részére tényfeltáró tájékoztató, vizsgálat szervezése a helyi nevelési módszer hatékonyságáról;
- belső konfliktusok elemzésében való részvétel, szükség esetén önismeretet, problémaérzékenységet segítő célzott beszélgetés kezdeményezése;
- az adott intézményben eddig nem alkalmazott pedagógiai módszerek, tanítási technológiák ismertetése, a tantestület innovációs készségét erősítő feltételrendszer ajánlása, közreműködés a megvalósításban;
- hatékonyságot javító, előremutató módszertani eljárások ajánlása;
- diagnosztikus, formatív és szummatív tesztek gyűjtésével, terjesztésével (kidolgozásával) segíteni az intézmények önértékelő, folyamatos fejlesztő tevékenységét;
- egyedi, közvetlen pedagógiai segítség biztosítása az önkormányzat munkatársai, az intézményvezetők, illetve a beosztott pedagógusok kérésére.

Minden időszaknak vannak olyan prioritásai, amelyek a kialakult társadalmi-oktatáspolitikai helyzet szükségleteiből fakadóan elsőbbséget élveznek. Napjaink egyik ilyen jelentős pedagógiai feladata a tanterv- és programfejlesztés. Ezért a pedagógiai szaktanácsadás elképzelhetetlen

- az alternatív tantervek, programok megismertetésében való közreműködés;
- a különböző tantervek, programok helyi adaptálásának segítése;
- az egyes intézményekben folyó tanterv- és programfejlesztési tevékenység segítése;
- a helyi tantervek jóváhagyás előtti szakmai véleményezésében való részvétel nélkül.

A szaktanácsadói munkakör elnevezéséhez méltóan még az esetleges értékelési feladathoz kapcsolódó ellenőrzés elvégzését is a „segítő-tanácsadó felügyelet szellemében” tartom megvalósíthatónak. Véleményem szerint ez a feltétele annak, hogy az óralátogatások a gyakorló pedagógusban gyakrabban idézzék fel a szakmailag képzettebb kolléga emberséges segítőkészségét, mint a felesleges izgalmakat, a megalázó kiszolgáltatottságot. Nem biztos, hogy a központi direktívákat, például irányító tanmeneteket a kényelmesebb megoldás miatt igénylik a pedagógusok. Lehet, hogy a kicsinyes viták elkerülésének szándéka vezeti őket, a központi ajánlások mögött fedezéket keresnek. Mert sajnos nagyon sokféle módja van annak, miként lehet bürokratikusán, szőrszálhasogatóan megítélni a pedagógus tevékenységét. Alapvetően azt tartom helyesnek, ha az ellenőrzés-szaktanácsadás nem a pedagógus által alkalmazott módszerekből (feltéve, hogy ezek nincsenek ellentétben a pedagógia alapvető elveivel), hanem a tanulók teljesítményéből következtet a pedagógus tevékenységének eredményességére. Nem az elvek, az előírások mellőzésére gondolok. Azokat természetesen érvényesíteni kell. A szabadosságnak, az önkényeskedésnek, a felületességnek ne legyen helye az iskolákban. De céljaink elérésének többféle útja van. Azt kell választani, pontosabban engedni választani, amelyekkel a pedagógus a leghatékonyabban tud dolgozni. A valóban szükséges elvi egység ne jelentse a módszerek, az eljárások sematikusá tételét.

A tanulóknak az iskolához, a tanulóhoz való oly fontos kötődése elválaszthatatlan a szaktanár személyétől. Nehezen ébreszthet lelkesedést a pedagógus, ha ő maga nem lelkesedik. Nagyobb lelkesedést a tanítványaitól a tudás, az iskola, a tanulás, a tantárgy iránt egyetlen pedagógus sem várhat annál, mint amennyire ő lelkesedik. A nevelőhatás szempontjából egyformán fontos a pedagógus szakmai-módszertani tudása és emberi magatartása. A tanulók nemcsak a pedagógustól, hanem mint modelltől, a pedagógus viselkedéséből is tanulnak. Legtöbbször – anélkül, hogy ez tudatos lenne – a tanulók gondolkodásmódot, értékítéletet, magatartási mintákat is átvesznek tanáraiktól. Nem véletlen, hogy a példamutatást az egyik legfontosabb pedagógiai eljárásnak tartom. A példamutatás nemcsak tanár-diák relációban értelmezhető. A szaktanácsadó tevékenységének példamutatónak kell lennie, hogy szaktanácsadó-intézményvezető-pedagógus viszonylatban is funkcionáljon ez a hatás.

IRODALOM

- Junghaus Ibolya: Pedagógusok véleménye a közoktatási törvénykoncepcióról és a pedagógus bérrendszerről. Megjelent: Szabad legyen, vagy kötelező? A közoktatási törvény koncepciójához. (Szerk. Kozma Tamás és Lukács Péter). Educatio, Bp, 1992. 40. o.
- Kiss Margit – Szép Károlyné: Gondolatok a pedagógiai tanácsadásról. Fejlesztő Pedagógia, 1990. december. 54-57. o.
- Szebenyi Péter: Iskolafelügyelet és pedagógiai szolgáltatás. Budapesti Nevelő, 1992. 4. szám. 3-13. o.
- Takács Gábor: A pedagógus szabadsága. Pedagógiai Szemle, 1986. 5. szám. 428-437. o.

KOVÁCS LÁSZLÓ-DR. LACHATA ISTVÁN

Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola

Eger

Hazafiságra nevelés az idegen nyelvi órán

A hazafiságra nevelés az erkölcsi fejlesztés fontos részfeladata. A cél az, hogy a tanuló ismerje meg és szeresse hazáját, s ez a pozitív érzelmi viszony sarkallja a haza érdekeit szolgáló tettekre.

A cél elérése érdekében:

– Szerezzon a diák differenciált ismereteket a hazáról, annak nyelvéről, történelméről, földrajzáról, néprajzáról, művészetéről, tudományos életéről stb. Jó, hogyha nem statikus képet lát, ha a felsorolt tartalmakban megismeri a múltat, a jelent, s a lehetőségeket figyelembe véve alakul a jövőképe is, s így perspektívát lát a fejlődésben.

– Az ismeretekhez kapcsolva pozitív érzelmeket kell keltenünk a haza iránt. Ennek is többféle lehetősége van. Keressük és kerestessük a szépet és a jót, a becsültnivalót az ismeretszerzés során. Legyen a tárggyal való foglalkozás élményt adó. Beszéljünk szemléletesen, színesen a tanítandó anyagról, ha lehet, alkalmazzunk szerepjátékot. Mi, tanárok is fejezzük ki lelkesen hazaszereztünket. Állítsunk a gyerekek elé példának követésre méltó nagy magyarokat!

– Buzdítsuk a tanulókat tettekre! Olyanokra, amelyekkel békében is szolgálják a hazát s közös érdekeinket. Mindenekelőtt becsüljék meg, óvják, védjék a múlt szellemi és tárgyi értékeit.

Ennek néhány lehetséges módozata: hagyományápolás, városvédelem, népszokások, népdalok gyűjtése, hazafias ünnepeink méltó megünneplése. Vegyenek részt a jelen gazdagításában becsületes munkával, tanulással, önfejlesztéssel, hasznos közösségek létrehozásával és fenntartásával, s mindezekkel készüljenek fel a jövő kihívásaira.

A csak utalásszerűen bemutatott tevékenység lehetőségek megvalósíthatók tanórán és azon kívül is. Lehet, hogy egyik-másik tantárgy keretében több lehetőség rejlik, s így könnyebb azok kiaknázása, mégis bizony állíthatjuk: minden tantárgy által nevelhetjük és nevelnünk is kell tanítványainkat hazafiságra is.

Első pillanatban úgy tűnhet, hogy a fenti elvárásoknak képtelenség idegen nyelvi órán eleget tenni; az idegen nyelv tanára e nevelési feladat esetén lényegesen rosszabb helyzetben van, mint más tárgyat tanító kollégái.

Az a kérdés foglalkoztat tehát bennünket, hogy lehet-e idegen nyelvi órákon hatékonyan hazafiságra (magyar hazafiságra) nevelni, és ha igen, hogyan?

A pedagógiai szakirodalom erről elég szűkszavúan nyilatkozik. Ennek oka részint abban kereshető, hogy aránylag kevés iskolában volt lehetőség több idegen nyelv tanítására, az orosz